

Sterker dan de dood

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

1^e schriftlezing: Exodus 14, 15-18

2^e schriftlezing: 1 Korintiërs 15, 54-58

3^e schriftlezing: Johannes 8, 46-59

Inleiding

De dood kan mensen verlammen. Maar het is ook het besef van de eindigheid van ons leven op aarde dat het beste uit mensen naar boven kan halen. Jezus ontkent de realiteit van de sterfelijkheid niet, als hij zijn leven bouwt op de scheppingskracht van God. Wie dit in navolging van Jezus doet sluit niet zijn ogen voor onze kwetsbaarheid, maar opent ze voor een Godgegeven kwaliteit van leven.

Thema: *Sterker dan de dood*

Gemeente van Christus, zoals ook op andere plaatsen, speelt de evangelist Johannes in het gedeelte dat wij hebben gelezen, bijna een woordenspel met misverstanden. Het is de ironie van de waarheid die Jezus spreekt, dat deze geen geloof vindt, maar telkens opnieuw wordt misverstaan. Is het niet meer dan een woordenspel, of zit er toch veel meer achter? Wat is dan het leven in vrijheid dat Jezus bedoelt? Wat is de betekenis van zijn visie op leven, sterker dan de dood? De evangelist Johannes kent zowel de Griekse wereld als die van de Joden. In Stoïcijnse termen correspondeerde leven in vrijheid met de waarheid. Die waarheid vond uitdrukking in het woord dat vrijmoedig kon, nee *moest* worden gesproken. Een vrij burger van een Griekse stadstaat maakte van zijn hart geen moordkuil. Hij sprak vrijuit in de volksvergadering tot heil van heel het volk van de stad. In het boek Handelingen komen we na de Pinksterdag verschillende keren het Griekse woord 'parrhèsia' tegen, vrijmoedigheid. Daarmee wordt aangeduid dat de apostelen door de heilige Geest geleid, vrijmoedig spraken over de grote daden van God, voor machthebbers en voor het volk.¹

In geen enkel bijbelboek komt het woord waarheid zoveel voor als in het vierde evangelie. Maar steeds zijn daar ook misverstanden, zoals ik de tekst van vandaag: '...als iemand mijn woord bewaart zal hij de dood nooit zien,' (Johannes 8,51b) zegt Jezus. Dat kán niet betekenen dat je in de letterlijke zin van het woord niet zult sterven. Natuurlijk zul je sterven. Jezus zelf is gestorven. Abraham is gestorven. De profeten zijn gestorven. Lazarus is gestorven. De dood kan uit ons leven niet worden weggedacht. Te vaak heeft de kerk gedaan alsof het voortaan zo klaar als een klontje was en dat de dood van een mens als schijn moest worden

opgevat. Het heeft lang geduurd, maar toen mensen gingen beseffen dat de kerk als instituut geen kennis bezit, ik bedoel geen bewijsbare waarheid over een leven na de dood, is de kerkverlating massaal op gang gekomen. De tragiek is, dat deze slag door de kerk zelf is veroorzaakt, door in eerste instantie boven haar macht te grijpen, een overstatement te plegen en mensen op het verkeerde been te zetten als het gaat om het geloof. Maar wat bedoelt Jezus dan wel?

In vers 33 hebben de trotse joden, waarmee Jezus in discussie is, geclaimd nooit iemands slaaf te zijn geweest. Dat is niet waar en dat weten ze.² Zij mogen zichzelf dan zien als vrije kinderen van Abraham. Zij zijn wel degelijk slaven geweest in Egypte. Ook waren zij ballingen in Babel. En het was niet eens zo heel lang geleden dat de Makkabeeën in opstand kwamen tegen de bloedige onderdrukking door de Seleucidische vorsten, de opvolgers van Alexander de Grote. Goed, de tijdgenoten van Jezus waren zelf in de letterlijke zin natuurlijk geen slaven. Hoewel? Wat is er niet door de Joden af gemopperd over de Romeinse bezetting. Nog geen vijftig jaar later eindigde de Joodse opstand tegen de Romeinen in een bloedbad, waarna de Joden in de grote verstrooiing terecht kwamen en vele honderden jaren bijwoners en vreemdelingen zouden zijn. Dit allemaal te bedenken is een belangrijke sleutel op de tekst. Zo slecht hebben zij Jezus niet begrepen, dat ze zouden denken dat het over letterlijke slavernij gaat. Maar juist zo ontstaat het misverstand. Zij menen vrij te zijn, omdat ze zich aan de wet van Mozes houden, denken ze. Maar Jezus laat ze zien dat ze zich vergissen. Ze zijn niet eerlijk tegenover zichzelf. Ze weigeren het met open ogen in de spiegel te kijken. Zij zijn slaven, onder de macht van de dood. Jezus predikt hun bevrijding en een leven voor Gods aangezicht dat van eeuwigheidswaarde is.

Jezus heeft het niet over een letterlijke gevangenschap of slavernij, maar over het niet herkennen van Gods Koninkrijk in woorden en daden van gerechtigheid en liefde, zoals hijzelf, Jezus, die spreekt en verricht. Daarom maken zij, vindt Jezus, ten onrechte aanspraak op het nakomelingschap van Abraham in de inhoudelijke, in de geestelijke zin van het woord. En die is veel belangrijker.

Als Maarten Luther over de vrijheid van een christen

spreekt, gaat het om de innerlijke vrijheid, de geestelijke band met God, niet om de met geweld bevochten vrijheid in de wereld.³ De eerste vrijheid is onaantastbaar. In deze God wordt alles wat echt van betekenis is in het leven voor Luther samengebond. De tweede vrijheid, dat is die in de wereld, zal altijd weer aangevochten worden. Iets dergelijks is naar mijn overtuiging het geval wanneer Jezus spreekt van een leven onaantastbaar door de dood. Hij weet heel goed dat mensen kwetsbaar zijn. Hij weet dat mensen sterven en dat hun lichaam verloren gaat. Hij weet dat hijzelf zal sterven. Er hangt over het optreden van Jezus eigenlijk van meet af aan een dreiging van zijn naderende dood. Maar er is ook op iedere bladzijde van het evangelie de verwachting van de grote omkering die daarmee samenhangt. In het Johannesevangelie is Jezus degene die wel weet dat mensen hem willen doden, maar die ook weet dat zijn verbondenheid met God onlosmakelijk is. In deze God waardoor hij zich gedragen voelt, is zijn eer die mensen aanvechten veilig. De kruisdood wordt een troonsbestijging. Het martelwerktuig wordt een symbool van Gods overwinning op het kwaad. In de afbraak van het lichaam van Christus, vindt de opbouw plaats van zijn geestelijk lichaam in de wereld waarvan wij allemaal deel uitmaken.

Als wij in dat vertrouwen ons eigen sterfelijke lichaam, dat straks begraven wordt, figuurlijk durven te zien als een graankorrel die in de akker wordt gelegd, dan mogen wij ook vertrouwen in de metamorfose, de gedaanteverandering, Jezus spreekt van verheerlijking, die met het beeld van de halm wordt benoemd.⁴ Die halm draagt vrucht. De betekenis van ons leven gaat niet verloren, voor de mensen niet en niet voor God. Er is een thuisbrengen van de oogst. Er is een thuiskomen in Gods Koninkrijk. Er is een evangelie sterker dan de

dood. U weet, de apostel Paulus is altijd nogal erg enthousiast en hij kan het niet laten, hij daagt de dood uit, zo te zeggen recht in zijn gezicht:

Dood, waar is je overwinning?
Dood, waar is je angel?⁵

Ik moet u eerlijk zeggen, dat vind ik nogal wat. Wat Paulus roept, dat durf ik niet. Ik heb respect voor de dood als het gaat om de betekenis van het einde van ons leven voor de mensen. Maar ik heb méér respect voor de prediking van Jezus Christus als het gaat om de betekenis van ons leven voor God. De dood kan mensen verlammen. Maar het is ook het besef van de eindigheid van ons leven op aarde dat het beste uit mensen naar boven kan halen. Jezus ontkent de realiteit van de sterfelijkheid niet, als hij zijn leven bouwt op de scheppingskracht van God. Wie dit in navolging van Jezus doet, sluit niet zijn ogen voor onze kwetsbaarheid. Maar opent ze voor de Godgegeven kwaliteit van leven. Amen.

Uitzending en zegen

Weet het, wanneer jullie van hier gaan, dat jullie gezegende mensen zijn. Het geloof maakt ons niet onkwetsbaar. De dood blijft een geduchte factor en wij doen er goed aan daarmee rekening te houden. Maar ons geloof geeft perspectief en doet telkens weer nieuwe facetten oplichten van een leven sterker dan de macht van de dood.

De genade van Jezus Christus,
de liefde van God,
de gemeenschap van de heilige Geest
is en blijft met jullie allen.

Noten

¹ Handelingen 4,13; 4, 29-31; 28,31.

² Cf. Marsh, J., *The Gospel of Saint John*, Harmondsworth 1968, 361-364.

³ Luther, *Von der Freiheit eines christenmenschen*, 1520.

⁴ Johannes 12,24.

⁵ 1 Korintiërs 15,55.